Εισαγωγή στην Ψυχολογία

Παράδοση 5

Πού βρισκόμαστε

- Προηγούμενο μάθημα: Οι ερευνητικές μέθοδοι της Ψυχολογίας (μέρος α')
- Σημερινό μάθημα: Οι ερευνητικές μέθοδοι της Ψυχολογίας (μέρος β')

Μελέτη ανθρώπινης συμπεριφοράς

- Σε πολλές επιστήμες, η λέξη «μέθοδος» αναφέρεται στις τεχνολογίες που βελτιώνουν την ικανότητα των αισθήσεων
- Π.χ. στη βιολογία χρησιμοποιούνται μικροσκόπια και στην αστρονομία τηλεσκόπια
- Η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι εύκολο να παρατηρηθεί, δια γυμνού οφθαλμού – ή μήπως όχι;

- Η μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι πολύ δύσκολη για τρεις λόγους
  1. Πολυπλοκότητα: Οι επιστήμονες δυσκολεύονται να περιγράψουν πώς 500 εκατ. νευρώνες που συναποτελούν τον εγκέφαλο παράγουν σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις
  2. Μεταβλητότητα: Σπάνια δύο άτομα κάνουν, λένε, σκέφτονται ή αισθάνονται ακριβώς το ίδιο πράγμα, κάτω από τις ίδιες ακριβώς συνθήκες
  3. Αντιδραστικότητα: Οι άνθρωποι συχνά σκέφτονται, αισθάνονται και δρουν με έναν τρόπο όταν τους παρατηρούν και με έναν άλλο τρόπο όταν δεν τους παρατηρούν

- Στην ψυχολογία, έχουν αναπτυχθεί δύο είδη μεθόδων:
  - Μέθοδοι παρατήρησης: Τι κάνουν οι άνθρωποι
  - Μέθοδοι εξήγησης: Γιατί κάνουν αυτά που κάνουν οι άνθρωποι

Μέθοδοι παρατήρησης

- Προκειμένου να παρατηρήσουμε κάτι, χρειάζεται: Να ορίσουμε την ιδιότητα που θέλουμε να παρατηρήσουμε ΚΑΙ να βρούμε έναν τρόπο να εντοπίσουμε την ιδιότητα αυτή
- Ο λειτουργικός ορισμός αναφέρεται στην περιγραφή της ιδιότητας που θέλουμε να μετρήσουμε με μετρήσιμους όρους
- Ένας καλός λειτουργικός ορισμός χρειάζεται να έχει εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής, δηλαδή να αποτελεί έναν καλό δείκτη για την ύπαρξη της ιδιότητας που θέλουμε να μετρήσουμε

- Ποιος λειτουργικός ορισμός του βάρους μου έχει εγκυρότητα εννοιολογικής δομής; Θα μετρήσω το βάρος μου με βάση:

  - την ένδειξη που δείχνει η ζυγαριά μου

- την ποσότητα ανθρακούχων ποτών που καταναλώνω σε μια βδομάδα

Η σωστή απάντηση είναι “ο πρώτος”

- Αφού ορίσουμε λειτουργικά μία ιδιότητα, μπορούμε να διαλέξουμε ένα όργανο ή μία συσκευή που θα μπορεί να ανιχνεύσει την ιδιότητα, όπως την ορίσαμε

- Το όργανο αυτό χρειάζεται να έχει ισχύ (δηλαδή να μπορεί να ανιχνεύει την παρουσία διαφορών ή μεταβολών στο μέγεθος μιας ιδιότητας) και αξιοπιστία (δηλαδή να μπορεί να ανιχνεύει την απουσία διαφορών ή μεταβολών στο μέγεθος μιας ιδιότητας)
- Άρα ένα καλό όργανο εντοπίζει τις διαφορές ή μεταβολές στην υπό μέτρηση ιδιότητα όταν αυτές υπάρχουν (ισχύς) και δεν εντοπίζει διαφορές ή μεταβολές όταν αυτές δεν υπάρχουν (αξιοπιστία)

- Ανεβαίνω στη ζυγαριά και με δείχνει 75 κιλά. Για δύο βδομάδες, δεν τρώω γιατί έχω άγχος. Βλέπω ότι έχω αδυνατίσει γιατί χρειάζεται να αλλάξω τρύπα στη ζώνη μου. Ανεβαίνω στη ζυγαριά και με δείχνει και πάλι 75 κιλά. Τι δεν έχει η ζυγαριά μου, ισχύ ή αξιοπιστία;
  Η σωστή απάντηση είναι “δεν έχει ισχύ”, γιατί δεν μπόρεσε να ανιχνεύσει την παρουσία διαφορών στο βάρος μου

- Ανεβαίνω στη ζυγαριά και με δείχνει 75 κιλά. Κατεβαίνω από τη ζυγαριά και ανεβαίνω εκ νέου μετά από 30 δευτερόλεπτα. Τώρα με δείχνει 80 κιλά. Τι δεν έχει η ζυγαριά μου, ισχύ ή αξιοπιστία;
  Η σωστή απάντηση είναι “δεν έχει αξιοπιστία” γιατί δεν μπόρεσε να ανιχνεύσει την απουσία μεταβολής στο βάρος μου.

Πειραματικές απαιτήσεις

- Οι πειραματικές απαιτήσεις αναφέρονται σε χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος που κάνουν τα συμμετέχοντα άτομα να φέρονται όπως νομίζουν ότι αναμένεται από αυτά να φέρονται
- Για παράδειγμα, όταν μια φίλη σας ρωτά «Πιστεύεις ότι είμαι έξυπνη;» ή ένας φίλος σας ρωτά «Πιστεύεις ότι πάχυνα;», είναι σαφές τι απάντηση περιμένει από σας η φίλη σας ή ο φίλος σας. Αυτό σημαίνει ότι οι ερωτήσεις αυτές έχουν πειραματικές απαιτήσεις.

- Τρόποι αποφυγής των πειραματικών απαιτήσεων:
  - Φυσική παρατήρηση: Τεχνική συλλογής πληροφοριών, μέσω της μη παρεμβατικής παρατήρησης των ατόμων στο φυσικό τους περιβάλλον
    Δεν είναι πάντα εφικτή, γιατί μερικά πράγματα δεν συμβαίνουν σε φυσικά περιβάλλοντα ή μπορούν να μελετηθούν μόνο μέσω της άμεσης αλληλεπίδρασης με τους ανθρώπους

- Ιδιωτικότητα: Επειδή είναι λιγότερο πιθανό να επηρεαστούμε από τις πειραματικές απαιτήσεις αν ξέρουμε ότι δεν θα αναγνωριστούμε, φροντίζουμε να μην καταγράφονται πληροφορίες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αναγνώριση του ποιο άτομο απάντησε τι ή συμπληρώνουμε τα ερωτηματολόγια χωρίς την παρουσία ερευνητριών ή ερευνητών

- Έλεγχος: Κάποιες ιδιότητες μπορούν να μετρηθούν με βάση συμπεριφορές που δεν είναι στον εκούσιο έλεγχο του ανθρώπου
  Για παράδειγμα, μπορούμε να μελετήσουμε το βαθμό ενδιαφέροντος σε κουτσομπολιά με βάση τη διαστολή στις κόρες των ματιών, καθώς το άτομο κοιτά ιστότοπο με τα προσωπικά νέα μιας διασημότητας

- Άγνοια: Δεν προσπαθούμε να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες του ατόμου που μας παρατηρεί αν δεν ξέρουμε για ποιο λόγο μας παρατηρεί
  Για λόγους δεοντολογίας, είναι σημαντικό στο τέλος της έρευνας να αποκαλύπτεται ο πραγματικός λόγος που μας παρατηρούν

Μεροληψία του παρατηρητή:

- Αναφέρεται στην τάση των ατόμων που παρατηρούν να επηρεάζουν με τις προσδοκίες τους αυτό που βλέπουν
- Μπορεί να ελεγχθεί με τη διπλά τυφλή μελέτη, δηλαδή τη μελέτη στην οποία ούτε το άτομο που παρατηρεί ούτε το άτομο που συμμετέχει γνωρίζουν πώς αναμένεται να φερθεί το άτομο που συμμετέχει